auctoritate tantum, sed et similitudine sacræ Scripturæ destitutum, præter benedictiones orationum. Illæ autem benedictiones non tantum sunt vanæ, sed etiam profanæ, et in gratiam Dei plane contumeliosæ. Sic enim inter cætera orat Episcopus super balsamum : Ut Deus huic unguento spiritualem gratiam largiendo, plenitudinem sanctificationis *infundat, et ut* fiat omnibus, qui ex eo ungendi sunt, in adoptionem filiorum per Spiritum sanctum ». Resp. : Judicium hoc Puritani plane concinit Mahumetanorum, et Paganorum sensui, qui omnia mysteria *Christiana* exsibilant, miseri *ipsi et* deplorandi sanniones. At si voluit Amesius non tantum inanes contumelias evomere, cur non solidam refutationem attulit ejus, quod Bellarm. hic Calvino, similiter antiquissimum ritum blasphemanti respondit, nempe : Quod si magica (histrionia ridicula) est hæc cæremonia, Christum magiæ (histrioniæ ridiculæ) doctorem faciemus ; quod est impium, et blasphemum, etc. Sed huic hominum generi Puritanico, qui totum Christianismum a XV. sæculorum moribus ad suam musteam novitatem redigere volunt, tantum non ipsi Apostoli, et Christus, superstitiosi, histrionici, et ridiculi sunt, eo quod aliquid cæremoniis indulserint. Neque hæc *omnia* novantium impietas aliam meretur responsionem, aut refutationem, quam execrationem.

Gerhardus hic præter *morem jejunus*, et parcus est. Vix aliud producit, nisi prolixam recitationem verborum Bellarmini de hoc sacramento, quibus deinde subjicit solemnem suam næniam : « Agnoscit Bellarm. huic sacramento jam olim a quibusdam (Waldensibus, Wiclefo, etc.), fuisse contradictum ». Quid hinc conficit *puerilis* disputator ? An ergo « Bellarminus est testis Lutheranismi », quia *testatur*, aliquos errores Lutherum non cœpisse, sed instaurasse ? Similia sunt, cum, v. gr., ait : « Fatetur igitur Bellarmin. se destitui in hac quæstione manifestis Scripturæ testimoniis » : Quid *hinc infers*, Gerharde ? « Si forma, inquit, Confirmationis non potest probari ex scripto Dei verbo, Confirmatio non potest esse proprie dictum sacramentum ». At rectius nos proprio te gladio jugulantes dicimus : Si tu non potes nobis legere ex manifesto Scripturæ testimonio, quod forma sacramentorum debeat exprimi scripto verbo, legem nobis inique ponis, quam tu ipse nec vis, nec vales servare. Nec robustiora, aut majoris momenti sunt, quæ tribus seqq. thesibus prosequitur. Certe vix videri potest rem serio egisse.

Magis serio, et acriter Gerhardus Titius obstrepit in sua ostensione ; sed tamen levis momenti sunt, si comparentur ejus tela cum iis, quæ anno proximo M. DC. LIX. Joannes Dallæus Calvinista Parisiensis tribus libris contra hoc sacramentum disputavit. Verbositatem hujus conviciatoriam, et *mordacem nec libet*, nec licet hic pro brevitate instituti nostri excutere, cum maxima ex parte sua fundamenta *depromat* ex *antiquis Ecclesiæ Scriptoribus*, et SS. Patribus ; quæ cum *fatente* ipso Dallæo perquam obscura, et ambigua sint, prolixam potius et molestam altercationem instruere, quam brevem, et expeditam controversiarum disceptationem adjuvare valent.

VINDICIÆ

PRO LIBRO PRIMO

DE SACRAMENTO EUCHARISTIÆ

Ad CAPUT I.

Amesius nude sic quæstionem proponit : An post consecrationem realiter ac substantialiter sub specie panis, et vini contineantur corpus, et sanguis Domini, in eodem spatio, quo panis et vinum antea continebantur ? Pontificii affirmant, nos negamus. Dissimulat ergo omnia, et tacendo approbat, quæ de hæresi Sacramentaria recensuit Bellarm. cap. 1. Operæ vero pretium est, nos hic non dissimulare, quæ circa Calvini sententiam adnotantur. Ea autem in primis consistit in his pronuntiatis. 1. Symbola Cœnæ tantum esse in terra : Corpus autem Christi tantum esse in cœlo ; proinde tanto intervallo Christi corpus a pane, et vino in Cœna, quanto abest terra ab altissimis cœlis. 2. Symbola, et corpus Christi, licet loco inter se plurimum distent, tamen conjuncta esse, non solum ratione signi, sed etiam quia cum signo Deus nobis vere exhibet ipsum verum Christi corpus, et sanguinem, quo animæ nostræ alantur in vitam æternam. Quia vero hoc secundum pugnat cum primo, dicit 3. Non posse ingenio comprehendi, sed sola fide, quomodo fiat ista conjunctio rerum tam distantium. Cum vero intellexerit Calvinus, hoc suum mysterium esse plane incredibile, et apertissimam repugnantiam involvere, ait 4. Non ipsum corpus Christi ad nos descendere, sed quamdam vim substantialem ex Christi carne ad nos derivari tamquam per canalem quemdam. Ubi videtur dicere, non substantiam, sed qualitatem quamdam nobis dari. Quia vero hinc videbatur imminere periculum, ne nimium tribuatur huic Sacramento, ait 5. Communicationem istam sive corporis Christi, *sive virtutis ejus ; tantum fieri per fidem*, quæ apprehendit Christum in cœlo existentem, et eum nostrum facit, ut participare possimus bona illius : In quo certe nullum est mysterium, nullum miraculum, nulla difficultas intelligendi. Quis enim non facile capiat, *fide apprehendi posse Christum*, imo etiam totam Trinitatem ? 6. Hinc sequitur aliud, quo asserunt, homines improbos non percipere corpus Christi, licet *Symbola percipiant : id enim esse tantum* prædestinatorum, sicut etiam soli prædestinati habent veram fidem. 7. Non esse eam vim in sacramento Eucharistiæ, ut det ipsum corpus Christi, fidem non habenti ; sed solum ut testetur, et confirmet jam habenti. Ac ita plane dicere debuit Calvinus, ne destrueret omnia, quæ antea docuerat de sacramentis : quod scilicet sint tantum veluti sigillum confirmans promissionem verbo factam, et testimonium gratiæ acceptæ. Hinc vero.

I. — Colligitur : Falso jactasse Calvinum, suam sententiam esse difficillimam, et incomprehensibilem humano ingenio, adeoque summum mysterium. Non certe majus mysterium est, quod symbola panis et vini revocent nobis in memoriam Christum pro nobis passum, et mortuum ; quam quod id faciat imago Crucifixi, præsertim juncta hac epigraphe : *Ecce agnus Dei, etc.*

II. — Meras ludificationes esse illa omnia magnifica encomia Eucharistiæ, cum scilicet dicit toties Calvinus ; « Nobis una cum symbolis dari ipsum, verum, et reale Christi corpus, et eo nutriri animas nostras etc. » Nihil enim tandem nobis relinquit, nisi nudum symbolum rei habitæ.

III. — Ex hac Calvini sententia sequi illud absurdum, ut porrigere Cœnam Domini sit testificari illum, cui porrigitur, jam ante sumpsisse Cœnam, et Christi corpus comedisse : quod est et intolerabile, si respiciamus usum vocabulorum, et est sæpissime falsum ; cum plurimis porrigantur ista symbola, qui tamen non comederunt corpus Christi, juxta regulas Calvini, cum sint impii. Quocirca falso testificantur Ministri, illos comedisse corpus Christi : et tamen ita nituntur sua illa testificatione, ut Calvinus dicat : *Ex* hoc Sacramento secure sibi promittere posse, regnum cœlorum non magis sibi excidere posse, quam ipsi Christo. Hactenus Bellarminus de sententia Calvini, quæ si non sunt vera, cur Amesius ea non enervavit : Cur ad illa magis mutus est quam piscis ? cum in seqq. mox sit tam verbosus. Si autem vera sunt, manifestum est cuivis veritatis et salutis suæ cupido, jam in *ipso limine, ante conflictum, debellatam* esse hæresim Sacramentariam.

Ad CAPUT II.

Veritas Catholica in concil. Trid. sess. 13. adversus hæreses ita exprimitur : « In almo S. Eucharistiæ sacramento, post panis, et vini consecrationem, Dominum nostrum Jesum Christum, verum Deum, atque *hominem, vere, realiter, ac substantialiter* sub specie illarum rerum sensibilium contineri profitemur ». Ubi 1. contra Ubiquistas docetur post consecrationem adesse corpus Christi ; quod ipsi dicunt etiam ante adesse. Contra Calvinistas vero, qui dicunt, Eucharistiam esse signum conjunctionis cum Christo jam antea factæ per fidem. 2. Contra Ubiquistas docetur : Non vi ubiquitatis, sed consecrationis, esse præsens corpus Christi ; multo minus ex promissione Evangelii in concione explicata, ut volunt Calvinistæ. 3. Docet, totum Christum esse sub hoc Sacramento, per naturalem concomitantiam sub utravis specie, contra Lutherum. 4. Dicitur : Christum in Eucharistia esse *vere*, contra omnes Sacramentarios, et Tropistas, qui volunt Christum adesse ut in signo, et figura : hæc enim veritati opponitur. 5. *Realiter*, quod opponitur figmento Calviniano, qui vult adesse, ut fide apprehenditur. 6. *Substantialiter*, tum contra Calvinistas, qui dicunt, corpus Christi quoad substantiam esse tantum in cœlo, sed vim nescio quam inde ad nos manare ; huic vero virtuti opponitur ly *substantialiter* ; tum ut explicetur modus existendi Christi in Sacramento ; nam corpus Christi in cœlo habet modum existendi naturalem : in Sacramento non naturalem, sed sacramentalem. Hic vero modus optime explicatur per ly *substantialiter*. Id enim significat, totum Christum in Sacramento existere ad modum substantiæ, non quantitatis, vel qualitatis etc., quia substantia panis convertitur in substantiam corporis Christi ; cætera autem subtantiam concomitantur. 7. Docet, corpus Domini sub illis speciebus sensibilibus contineri. Unde non est in Eucharistia Christus, ut in loco, vel ut in vase etc. Sed est ad eum modum, quo erat substantia panis sub suis accidentibus, eo excepto, quod accidentia inhærebant substantiæ panis, Christi autem substantiæ non inhærent, unde ex natura rei tamdiu perseverat corpus Christi in Eucharistia, quamdiu *naturaliter* mansisset substantia panis sub iisdem accidentibus. Hinc inferuntur *hæ regulæ de modo loquendi in hac* materia.

I. — Nomina substantia quæ dicuntur de Christo, sive ejus corpore extra Sacramentum, dicuntur etiam de ipso, ut est in Sacramento.

II. — Nomina adjectiva, quæ dicunt ordinem ad corpora circumstantia, non dicuntur *de Christi Corpore, ut est in Eucharistia* ; licet dicantur de eo, ut est in cœlo ; alia vero dicuntur.

III. — Adverbia, quæ dicunt modum existendi corporalem, non dicuntur de Christo in Eucharistia, licet dicantur de ipso, ut in cœlo residet : alia vero nihil prohibet dici.

IV. — Verba quæ significant præsentiam corporis Domini in Eucharistia, abstrahendo a modo existendi cum ordine ad alia simpliciter affirmari possunt ; reliqua non item.

V. — Quamvis corpus Christi in Eucharistia per se non tangatur, nec videatur, nec moveatur : tamen ratione specierum, seu accidentium, quibus conjunctum est, potest dici videri, tangi, moveri, etc.

VI. — Verba quæ significant motum localem, vere et proprie dicuntur de corpore Christi in Eucharistia existente, ratione specierum : licet per accidens, non per se : cætera autem quæ significant alias mutationes, vel actiones, dicuntur quidem de corpore Christi ratione specierum ; sed improprie, et figurate. Et hactenus omnia Bellarminiana silentio suo approbavit Amesius : qui enim tacet, consentire videtur, præsertim in controversia capitali.

Ad CAPUT III.

Bellar. : Figuræ necessario inferiores esse debent rebus figuratis. Figuræ autem sacramenti Eucharistiæ, agnus paschalis, sanguis fœderis, et manna, vel sunt excellentiores, vel non inferiores simplici, et naturali pane significante corpus Christi : Igitur Eucharistia non est simplex, et naturalis panis, significans corpus Christi, sed ipsum *corpus Christi*. Amesius 1. : « *Totum hoc* argumentum petitur a non ente. Sacramenta enim Nov. Test. non habuerunt figuras nullas, a quibus præfigurarentur, ut sacramenta. Sunt quidem respectu veterum sacramentorum ἀντίτυπα, vel similes typi, sed non ἀρχέτυπα, vel exemplaria in illis expressa ». Resp. : Hoc est frontem perfricare, et negare rem manifestam. Cur non respondit ad testimonium Apostoli Coloss. II. et Heb. X. ubi comparantur figuræ Vet. Test. umbris, impletiones corpori ? Quid clarius verbis S. Hieronymi in cap. I. ad Tit. : « Tantum interest inter panes propositionis, et corpus Christi, quantum inter umbram, et corpora » ? Agnum paschalem figuram fuisse Eucharistiæ docent Tertullianus, Hieronymus, Chrysostomus, Cyprianus, *Augustinus*, Leo M., Gregorius M. Et ex ipso Evangelio Matthæi XXVI. Luc. XXII. manifesta colligitur. Denique cum Agni paschalis cæremonia non tam in immolatione, quam in manducatione posita fuerit, respondet *ei* in Nov. Test. Agnus ille, qui tollit peccata mundi, quatenus manducatur ; quod certe non aliter fieri solet, quam in Eucharistia. Jam vero Agnum paschalem Judæorum, rem fuisse præstantiorem Eucharistia nostra, si in ea non vere corpus Christi contineretur, perspicuum est. Sive enim consideretur agnus, et panis, ut res naturalis, sive ut symbola significantia, sine dubio utrobique excellit agnus : quis enim dubitet carne agni melius significari carnem Christi, quam pane ? Unde evanescit 4. evasio Amesii qua ait : « Ineptissime facit Bellarminus, quod argumentum instituit de sacramentorum natura (sicut ipse fatetur cap. 4). ex comparatione rerum inter se, omissa significatione ; cum definitio sacramenti a conc. Trid. tradita, naturam ejus collocet in significando, et efficiendo ». Resp. : ex dictis patet, quod Agnus paschalis excellat, et quoad rem, et quoad significationem : Ergo vana hæc evasio.

Similiter Exod. XXIV. et Hebr. IX. describitur Testamentum vetus, ubi legimus, Moysen nomine Dei mandata legis proposuisse : dein aspersisse sanguinem in populum, ac dixisse : *Hic est sanguis, quem misit ad vos Deus.* Hæc autem figura impleta est in institutione hujus Sacramenti, ut patet ex Luc. XXII. ubi disertis verbis Christus ait : *Hic calix novum Testamentum est in sanguine meo ;* adeoque novum Testamentum *institutum* est in Cœna. Idem relucet ex eo, quod Christus de industria, iisdem fere verbis, quibus Moyses, uti voluerit. Denique requisita ad Testamentum adfuere in ultima Cœna, non autem in passione : Itaque cum sanguis ille Testamenti veteris ; figura fuerit sanguinis Eucharistici, patet, meliorem fuisse figuram re ipsa figurata, si ibi verus sanguis hic tantum sit vinum. Amesius nimia perspicuitate, et efficacia veritatis constrictus, ad fraudes, et convicia vertitur, cum ait : « Cum Bellarminus non tantum Agnum paschalem, sed et sanguinem fœderis, cujus mentio fit Hebr. IX. vers. 20. figuram facit Eucharistiæ, et non passionis Christi, blasphemia hæc est manifesta, et non rationibus, sed lapidibus potius refutanda. » Resp. : Bellarm. haud negat, sanguinem fœderis fuisse etiam figuram passionis Christi, sed tantum ait, multo magis, et clarius repræsentasse sanguinem calicis Eucharistici, cum quo institutum est a Christo Novum Testamentum in ultima Cœna. Et hoc usque adeo verum est, ut etiam Lutherani Glossatores Bibliorum Jenensium in cap. XXVI. Matth. vers. 20. *id* disertis verbis fateantur. Vere « rationibus » non potuit « refutare » Bellarminum Amesius, sed « lapidibus » Sacramentariis bilem suam exeruit.

Tertio denique Manna fuisse figuram S. Eucharistiæ, patet ex verbis Domini Joan. VI. *Patres vestri manducaverunt Manna in deserto, et mortui sunt : qui manducat hunc panem, vivet in æternum.* Idem constat ex I Cor. X. ubi mare rubrum Baptismo, et Manna comparatur Eucharistiæ. Et revera etsi nec SS. Scriptura, nec Patres id diceret, tanta est inter utrumque similitudo,

ut res ipsa clamet, illud hujus fuisse typum. Jam vero quod Manna non tantum in entitate sua, sed etiam in significatione fuerit multo præstantius pane Eucharistico, si hic vere non continet corpus Christi, quis dubitet? Nam Manna erat e cœlo, habuit omnem saporem, et æqua mensura sumebatur ab omnibus, licet diversa esse videretur etc., quæ certe multo melius significant panem cœli verum, scilicet Christi corpus, quam panis noster usualis. Firmum igitur et inconcussum manet primum hoc ex figuris petitum argumentum. Nec quidquam efficit instantia Amesii de Baptismo, cum ait : « Figuræ Baptismi juxta Bellarm. inferiores debuerunt esse rebus figuratis : erant tamen excellentiores, vel non inferiores simplici, et naturali aqua, remissionem peccatorum significante ». Resp. : Nulla ex illis figuris Baptismi, quas Bellarm. cap. 13. recitat, præstantior fuit Baptismo nostro in ratione *significandi; quia nulla habebat adjunctam* significationem tam claram, quam forma Baptismi juncta ablutioni, ut per se patet.

Ad CAPUT V.

Demonstrat hic Bellarminus contra Lutherano-Calvinianos, itemque e Catholicis Gabrielem, Cusanum, Cajetanum, Ruardum, Hesselium, Jansenium, in cap. VI. Joannis loqui Christum de Eucharistiæ sacramento, argumentis quatuor Amesius mox ut scutum objicit verba Gabrielis, et Cajetani, quæ tamen quoad rem ipsam saniora hic non sunt, quam Heterodoxorum, sed sola meliori intentione utriusque salvantur. Permittit tamen ipse, « ut pleraque eorum, quæ ibi dicuntur, recte possint ad Sacramentum accommodari, ita ut nihil inde accrescat Pontificiorum somnio de præsentia carnali ». Verum hoc non concinit doctrinæ Lutherano-Calvinianæ, qua tomo I. omnem sensum accommodatitium, aliosque, præter unicum litteralem in singulis Scripturæ dictis, tamquam æquivocationis reos explosit. Conatur interim more suo eludere argumenta Catholicorum ; quam feliciter videamus.

1. Argumentum : Dominus loquitur de futuro cum ait : *Panis quem ego dabo, caro mea est.* At si panis eo loco significaret Christum, ut fide percipitur, sine ulla relatione ad species Sacramentales, non diceret in futuro : manducatio enim illa per fidem est omnium temporum : nam etiam Patres Vet. Test. ita Christum manducarunt. Amesius : « Loquitur etiam in futuro de Spiritu, qui fuit omnium temporum. Joan. IV. vers. 14. » Sed *non* loquitur per omnia simpliciter de Spiritu dando, sicut de carne sua. De hac dixit : *Caro mea vere est cibus*, non vero sic : Spiritus quem ego dabo vere est potus. Etsi igitur Spiritus, quem Christus daturum se dixit, fuerit omnium temporum, non potest ly *dabo* aliter intelligi, quam quod ille ex meritis suæ passionis profusurus esset aquam vivam Spiritus sancti, quæ apud omnes omnium temporum Sanctos saliat in vitam æternam. Cajetanicam glossam non pluris hic facimus, quam Amesianam.

2. Tanta est similitudo horum verborum cum verbis Cœnæ, ut plane clamare videatur divina Scriptura, ibi reddi, quod hic fuerat promissum. Amesius : « Concedimus, in Sacramento rite percepto reddi suo modo *illud quod fuit* promissum, *sed non in solo* Sacramento ». Quid enim vero hoc sibi vult? Concinitne Bellarmino, an occinit ?

3. Colligitur ex litigatione Judæorum, et ex offendiculo discipulorum, aliquid novum, et mirandum proponi a Christo : eorum autem sententiam non correxit Christus, sed iterum inculcavit : *Nisi manducaveritis carnem etc.* Quis credat, rem facillimam, qualis est, credere in Christum, voluisse Dominum cum tanto offendiculo discipulorum involvere tot obscurissimis metaphoris, cum potuisset uno verbo rem totam declarare? Trina evasio Amesii nec hilum valet, nec meretur recitari, tam frivola est. Vanitas illius « novi mirandi » tropi Calvinistici, jam (silentio suo annuentem Amesio) supra explosa est.

4. Distinctio tam frequens carnis, et sanguinis, cibi ac potus, aperte indicat, Christum loqui de communicatione sui sub speciebus panis, et vini; alioqui enim quorsum ista distinctio, toties præsertim repetita? Amesius iterum confugit ad excentricationes Cajetani, quæ satis insulsæ, et frivolæ sunt. Cui enim Catholico persuaserit bonus ille, hac distinctione inter cibum, et potum, usum esse Christum, « ad manifestandum tantum, quod mors sua est alimentum perfectum ex cibo et potu? » Addit de suo Amesius : « Si sanguinis potus in hac distinctione seorsim præcipitur a Christo, tum Antichristus est, qui illum populo ademit ». Subsumimus nos Catholici : At non præcepit Christus in hac distinctione seorsim sanguinis potum : nam non semper conjunxit potum manducationem, sed etiam manducationi solitariæ vitam æternam promisit : Ergo Amesius est calumniatus.

5. Expressio illa (*Caro mea vere est cibus, et sanguis meus vere est potus*) significat diversum modum sumendi carnem, et sanguinem Christi. Iterum confugit Puritanus ad miseram Cajetani glossam, quod scilicet « significare Christus voluerit, quod caro sua, et sanguis suus naturalis, id est, mors sua, non falso, non opinione, sed secundum veritatem habeant rationem cibi, et potus animæ ». Hæc glossa cuivis intelligenti mox apparet valde violenta, et textus depravativa, ac sensui unanimi Patrum adversa, adeoque cuivis Catholico explodenda. De illo singularitatis, et novitatis pruritu, quo posuit maculam in gloria sua ingeniosus ille Cardinalis, jam satis alibi.

6. Comparatio non fit inter Manna, et corpus Christi, ut sumitur sola fide, sed ut sumitur in Sacramento, ut patet ex I Cor. X. ubi comparatur transitus maris rubri cum Baptismo, et Manna cum Eucharistia, corpus quoque Christi, ut sumitur sola fide, non defuit veteribus; imo illud in Manna ita sumebant opinione adversariorum, ut nos sumimus in Eucharistia. Amesius : « Qualitas comparationis non convenit Sacramentali manducationi per se, sed soli spirituali ». Resp. : Hoc est petere principium, et non respondere ad argumenta Bellarmini, quæ Amesius, de more, omittendo enervavit.

7. Ex verbis manducandi carnem, et bibendi sanguinem, tam sæpe repetitis, et cum juramento, *amen*, *amen*, confirmatis, debent hæc proprie, et non figurate accipi ; tum quia semper propria significatio sequenda est, nisi evidenter probetur contrarium : tum quia valde absurdum esset, Dominum sæpius ita vehementer confirmasse, oportere manducare ipsius carnem, si hoc non nisi figurate faciendum esset. Amesius negat *amen* significare juramentum. Esto, in rigore non sit ; constat tamen idem esse quod confirmatio, asseveratio valde seria, quam non convenit adhibere in re obscura, et incerta : Quod Dominus Joan. X. vers. 1. eamdem voculam adhibuerit cum vocabulis metaphoricis ostii, pastoris, ovilis, non juvat hic Sacramentarios. Res enim spirituales non possunt nisi per symbola rerum corporalium exponi ; at caro, et sanguis Christi, tum ut sunt in se, tum quatenus sub speciebus Sacramentalibus continentur, sunt sensibiles : manducatio, et bibitio sensibilis est verissime ; cur ergo non in proprio sensu istas omnes voces accipiemus?

8. Joannis III. agitur de Baptismo : Ergo Joan. VI. agitur de Eucharistia. Amesius : « Neque antecedens potest probari, et illo probato consequentia nihil valet ». Resp. : Antecedens tam efficaciter probavit supra Bellarminus, ut Amesius lib. I. cap. 3. th. 4. Calvinum suum impudenter id negantem, contra Bellarmini argumenta non sit ausus tueri. Illatio non est apodictica, fateor, quæ cerebrosum Puritanum convincat, sed similitudo ; illa in utroque modo procedendi probabilissime suadet.

Secundum, et tertium argumentum Bellarmini desumitur ex auctoritate Ecclesiæ, et SS. Patrum, quorum est tam unanimis in hoc sententia, ut adversarii nec unicum producere valeant, qui suæ faveat perversioni : idemque est de Scholasticis plerisque omnibus. Optime Maldonatus in cap. VI. Joan. V. 35. paucos illos supra nominatos Catholicos perstrinxit, quod « contra Scripturæ sensum, contra Patrum omnium interpretationem, contra tacitum, imo minime tacitum, sed satis superque explicatum consensum Ecclesiæ dixerint, atque contenderint, hoc loco de Sacramento non agi. Quod, ut benignissime dicam, est temerarium etc. Modesti non est ingenii, et ecclesiasticis moribus, pietateque instituti, omnium veterum Patrum consensum contemptim fastidioseque repudiare ; non solum non frangi, sed ne commoveri quidem eorum auctoritate. Nemini enim fere auctori bono malove ante Lutherum venit in mentem, ut diceret, hoc loco de Eucharistia non agi ». Amesius ad calumnias se confert, dum ait : « Patres plus nimio suis mysticis sensibus, allegoriis, et accommodationibus multo magis coactis indulsisse, nemo quisquam ignorat, qui ipsos a limine salutavit ». Quis non miretur hujus Puritani perversitatem? Cajetanum, unum, novitatis et singularitatis studiosum, eoque periculosum Nov. Test. interpretem, tam fœde halucinantem, passim suis erroribus obtendit patronum; Econtra SS. Patres ad unum omnes, frequentissime in sensu litterali, Joannem de Sacramentali manducatione interpretantes susque deque habet. Quamquam mox quasi dicti pœnitens videri

vult, se suosque non dissentire ab omnibus Patribus in hoc, quod locus iste Joannis, nullo modo de Sacramentali manducatione loquatur ; nam, inquit, « Spiritualis manducatio est res, et anima illius quæ dicitur Sacramentalis. Ita versat se in omnem partem Amesius a veritate constrictus. At quæro ego : Vel fateris, loqui hic Christum, tam de Sacramentali, quam de spirituali manducatione, vel negas? Si fateris agi de utraque, sentis idem quod nos (qui utique spiritualem cum Sacramentali vel maxime conjungimus) ; *Quomodo ergo tam ineptis* cavillationibus hactenus reluctaris? Si negas agi de utraque simul sumpta, *manifeste tibi ipsi* contradicis ; et hoc ultimo tuo dicto præcludis tuamet effugia, quæ adhibes argumento ex ratione petito, et est tale : Si Christus Joan. VI. non loquitur de Eucharistia, sequitur 1. Joannem nihil plane scripsisse de hoc Sacramento, quod est valde absurdum. 2. Christum numquam, explicuisse fructum, et excellentiam hujus Sacramenti. 3. Neque ullum exstare præceptum divinum de hoc Sacramento percipiendo. His, inquam, quod legitime opponat, non habuit Amesius, qui aperte professus est, aliquo modo agi de Sacramentali manducatione, cujus anima sit manducatio spiritualis.

Ad CAPUT VII.

Objiciunt 1. « Agitur hic de illa manducatione, quæ dat vitam : Sed hoc est proprium spiritualis manducationis. Ergo. » Resp. : Minor est falsa : nam manducatio tam in re, quam in voto, vere non est manducatio spiritualis, adeoque non dat vitam. Ex spirituali et Sacramentali (saltem in voto) conflatur vera manducatio : sicut homo conflatur ex anima, et corpore. Sacramentalis, quæ dat vitam, non suscipitur nisi a rite dispositis.

Obj. 2. « Agitur de illa manducatione, sine qua vita non habetur. Sed sine Sacramento vita haberi potest : Ergo ». Resp. : Numquid intelligunt adversarii de manducatione spirituali per fidem? At difficilius hæc reperitur (imo plane fieri nequit) in infantibus, quam manducatio spiritualis ; et in hac semper includitur votum, ut dixi. Hoc porro votum subinde explicite est de manducatione Sacramentali, subinde tantum implicite et confuse, nempe in desiderio efficaci *implendi omnia præcepta* ; unde evanescit cavillus Amesii de iis, « qui in Christum credunt, et necdum de Eucharistia sunt satis instituti ». Quid vero sibi vult, cum ait : « Quamvis actus aliquis qui spectat ad manducationem, sit proprius adultorum, substantia tamen ipsa est simpliciter necessaria omnibus infantibus ad salutem, ut scilicet Christus sit in illis, et illi in Christo »? Quid, quæso, est hic « substantia »? Numquid gratia sanctificans uniens Christo? At hæc neque est manducatio spiritualis, neque Sacramentalis; sed est effectus Baptismi in infantibus ; de quibus S. Augustinus ait : « quod in ipso Baptismo communicent corpori Christi », qui nempe uniuntur ei per gratiam in Baptismo acceptam : in adultis vero est effectus tam Baptismi quam aliorum sacramentorum, uti et operum ex charitate prodeuntium. Nihil ergo hic præsidii est Sacramentariis, ubi neutra manducatio.

Objic. 3. « Agitur hic de illo tantum cibo, qui sumitur fide, vers. 39. 53. 40. 47. Resp. : Neg. assumpt. Facit enim Christus in hoc cap. mentionem triplicis panis. 1. Narratur de pane materiali, quem Dominus noster multiplicavit, et qui dedit occasionem sequentis disputationis. 2. Quia Judæi hunc solum quærebant, monuit Christus, ut alium panem pararent, quem aiebat esse seipsum, qui de cœlo descendit per Incarnationem : et hunc fide apprehendi debere. 3. Inde transit ad panem Eucharisticum, cum ait : *Panem, quem ego dabo, caro mea est.* Hunc transitum a Christo incarnato ad Eucharistiam, ait Amesius, esse commentum nimis ridiculum ». Eccur vero? Probat id tripliciter : 1. Ait : « Quia illa verba cum sequentibus sunt pars responsionis ad objectionem Judæorum. Si autem alius panis in responsione intelligitur, præter illum, qui est in quæstione, tum responsio non esset ad ipsam quæstionem ». Resp. : Hoc non sequitur. Nam Judæi nihil distincte de ullo pane, multo minus de spirituali, et Sacramentali quærebant : Christus autem ex eorum qualicumque rudi, et crassa objectione, et quæstione occasionem sumpsit, mysterium tam Eucharistiæ, quam Incarnationis exponendi. Ait 2. « Conclusio sermonis vers. 58. *Hic est panis ille, qui de cœlo descendit, etc.*, aperte clamat, omnia quæ dicta fuerant in responsione, ad eumdem panem spectare, de quo quærebatur vers. 41. Quæstio enim, conclusio, et præmissæ, circa unum, et idem subjectum debent versari ». Resp. : Spectant

omnia quidem ad eumdem panem, Christum scilicet, quoad substantiam, non tamen quoad modum. Cogitur hoc fateri, si sibi constare velit Amesius, cum expresse in fine thes. 12. dixerit : « Se non docere, Christum nullo modo de Sacramentali manducatione ibi locutum ». Est ergo idem panis realiter, et substantialiter Christus Dominus, sive in propria figura humana, sive sub speciebus Sacramentalibus. Unde etiam diffidatur instantia Amesiana de æquivatione in eadem disputatione. Idem sane ipse admittere tenetur, si non mentitus est in th. 12. Neque vero hic ulla vitiosa æquivocatio est, ut nomine panis de cœlo designetur tam Christus in propria, quam sub aliena specie existens. *Utroque* enim modo est panis de cœlo verus vitam dans mundo.

Objic. 4. « Si ad litteram intelligenda sit Eucharistia in isto cap. tum numquam defendi potest eorum sacrilegium, qui Sacramenti partem alteram, id est, sanguinem populo ademerunt, sine cujus bibitione vitam haberi posse negatur vers. 33. » Resp. : Si ad litteram intelligantur omnia dicta ejus capitis 6. quæ de manducatione carnis Christi agunt, manifestum est, sufficere etiam modum manducandi sub specie tantum, quæ sola exprimitur iterato in vers. 52 et vers. 59. *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.* Unde recte dixit Bellar., vim præcepti non consistere in modo sumendi, sed in ipsa re, quæ sumenda est : Et hanc mentem esse legislatoris liquet : tum quia fructus perceptionis oritur ex ipsis rebus perceptis, non ex modo sumendi ; (sicut et medicina corporalis non prodest, quia sumitur per modum cibi vel potus, sed quia ipsa vim habet sanandi) ; tum, quia idem Christus explicans quod dixerat, ait ibidem : *Qui manducat me, et ipse vivet propter me.* Sed de hac re fusius infra. Hoc solum addo : Falso dixisse Amesium : « Apostolus I Cor. XI. disertis verbis collocat vim præcepti in modo sumendi » : Contrarium potius esse verum patet ex vers. 24. ubi absolute ait de corpore : *Hoc facite in meam commemorationem* : versu autem seq. de calice non nisi restricte, aut hypothetice ait : *Hoc facite, quotiescumque bibetis, in meam commemorationem.*

Ad CAPUT IX.

Verba institutionis : *Hoc est corpus meum*, proprie, non figurate esse explicanda, probatur.

I. — A materia : Sacramentum, testamentum, pactum, seu fœdus, lex, seu præceptum, et dogma requirunt propriam, non figuratam locutionem : Sed in istis verbis agitur de Sacramento, testamento, pacto, præcepto, et de uno ex præcipuis Religionis dogmatibus : Ergo propria sunt, et non figurata. Amesius : « Propositio est omni ex parte manifeste falsa. 1. Sacramenta circumcisionis, Gen. XII. et Paschalis, Exod. XII. figuratis phrasibus instituuntur ; cætera ubique consimiliter declarantur. I Corinth. X. Baptismo dicimus corpus peccati exuere, Christo una crucifigi, mori, et sepeliri, Christum induere, et Christi sanguine aspergi. In ipso hoc Sacramento corpus Christi a Paulo dicitur frangi : et poculum Testamentum vocatur : quæ omnia ab omnibus figurate, sine controversia intelliguntur. 2. Nulla formula Testamenti vel divini, vel humani per totam Scripturam proferri potest, quæ non aliquo tropo illustratur. 3. Fœderis illius novi formula illa Hebr. VIII. vers. 10. *Legem meam inscribam cordi eorum*, absque tropo non potest exponi. 4. Præcepta ipsa Decalogi maxima ex parte, non possunt recte intelligi, nisi synecdoche in iis admittatur. 5. Figurati dogmatis exemplum sit illud, Joan. II. v. 19. *Destruite templum hoc, et intra triduum excitado illud.* » Resp. : Bellarmini argumentum procedit non de quibuslibet tropis, sed de metaphora, et metonymia, quibus rei veritas aufertur. 2. Etsi in uno loco nonnulla figurate alicubi proponantur ; alibi tamen eadem proprie proponuntur, uti sunt pleraque exempla ab Amesio hic annotata. Nonnulla specialiter recurrent infra. Itaque manet omnino vera illa propositio Bellarmini in genuino sensu accepta ; nec nullum exemplum in oppositum attulit Amesius, quod ad rem faciat.

II. — A personis. Dominus loquebatur cum solis Apostolis, idque eo loco, et tempore, quo minime oportebat obscure loqui. Amesius : « Consequentia illa nulla est : Non loquitur obscure : Ergo non figurate, aut tropice. Tropi sæpissime illustrant, non obscurant sermonem. Apostolis veterum myste-

riorum ritus, et Christi sermones consimiles intelligentibus, Sacramentalis phrasis non fuit obscura ». Resp. : In his circumstantiis est ea consequentia optima ; alioqui enim possemus hoc modo eludere omnes articulos fidei, qui rationi naturali difficiles, ac impossibiles videntur : ut de Trinitate, Incarnatione, peccato originali etc. Omnia per hanc Sacramentariam Tropistarum hæresim figuratis locutionibus poterunt perinde e medio tolli. Nonnumquam aliquos tropos illustrare sermonem quis negat ? an hinc sequitur : Ergo omnes ? ergo ille a Sacramentariis hic prætensus ? ergo et hic : *Ego et Pater unum sumus*, similitudine affectus, non unitate naturæ ? Qui fit, si (ut perfricta fronte fingit Amesius) Apostoli, sacramentales illas phrases Calvinistice, vel Zuvinglice intellexerunt, quod nemo unus ex SS. Patribus id adverterit ; Imo plerique expresse monuerint, non esse accipiendum tropice, sed proprie, adeoque hic opus esse fide, ut credatur res, quæ absurdissima sensibus esse videtur ? Certe si tropice ea verba : *Hoc est corpus meum*, et Calvinistice intelligenda essent, nec umbra quidem difficultatis superesset. Quæ enim difficultas credere, quod panis significet corpus Christi. (De SS. Patribus plane obmutuit Amesius.)

III. — Communis est regula explicandæ Scripturæ, numquam dimittendum esse proprium verborum sensum, nisi cogamur ab aliqua alia Scriptura, vel aliquo articulo fidei ; aut certe a communi totius Ecclesiæ explicatione. Amesius : « Respondemus, cogi nos hoc in loco proprium sensum dimittere, et admittere tropum 1. illis omnibus Scripturæ locis, quibus tale flagitium vetatur, quale est, hominem, eumque vivum devorare. 2. Omnibus illis articulis fidei, qui veram humanitatem Christi manere docent. 3. Communi judicio totius Ecclesiæ Apostolicæ ad annos a Christo sexcentos, et amplius. » Mendacissima impietas hujus Sacramentariæ excusationis palam infra patebit.

Ad CAPUT X.

Catholica veritas magis roboratur : Dominus non consueverat gratias agere, nisi aliquid magnum, et mirabile facturus esset, neque benedicere consuevit res insensibiles, nisi cum in iis aliquid mirabile operaturus esset : Sed hoc tempore dicitur Christus gratias egisse Deo, et panem benedixisse : Ergo. Amesius 1 : « Concedimus conclusionem, Christum scilicet aliquid magnum et mirabile tum temporis operatum fuisse circa panem, et vinum, cum institutione sua effecit, ut essent efficacia organa gratiæ. » Resp. : Miranda est hujus Puritani perversitas. Supra omnes nervos intendit, ut elideret illam efficaciam organorum gratiæ, quam Catholici in sacramentis veneramur : hic tamen pressus veritate perspicua actionis Christi theandricæ, ut realem præsentiam eludat, confugit ad ipsam illam efficaciam gratiæ, per panis symbola præstandam. Amesius 2 : « Falsissima est propositio. Quamvis enim in Scripturis non explicatur, quoties Christus gratias egit, et benedixit res insensibiles ; satis tamen constat eum implevisse omnem justitiam, cujus hæc officia sunt partes non minimæ. Dicitur etiam gratias egisse Matth. XI. v. 25. sine ullo miraculo effecto : sicut et res insensibiles benedixisse Luc. XXIV. v. 30. » Resp. : Pergit frontem perfricare Sacramentarius iste. Nullam instantiam ex Scripturis ostendere potest, et vult tamen nos credere id factum quod factum non legitur, contra propriam, toties ad nauseam nobis occentatam næniam : « Non est scriptum » ! Si ex illa impletione omnis justitiæ inferatur quodvis opus bonum externum, quam patens ostium habebimus, quidvis Christo tribuendi, peractum interius, et exterius ; quia nobis videtur ad omnem justitiam, etiam hoc, et illud pertinere. Matth. XI. vers. 25. non egisse gratias legitur, sed : *Confiteor tibi* (inquit) *Pater, quia etc.* Vel, ut Lutherana Biblia Jenensia habent : *Glorifico te, Pater etc.* Luc. XXIV. v. 30. gratias egit, et benedixit panem, sicut in ultima cœna, cum eodem effectu, quem utrobique agnoscimus nos Catholici mirabilem, Sacramentarii despuunt.

§. UNICO.

Expenduntur singula verba institutionis.

HOC.

Pronomen *Hoc* non demonstrat panem ; non enim potest adjective concordare cum pane, ut suo substantivo : nam panis est generis masculini. Neque substantive dici potest *Hoc*, de re quæ cernitur, et aperte cognoscitur, nisi sit generis neutrius ; Sed panis est generis masculini, tam græce, quam latine. Nemo enim demonstrato fratre suo diceret : Hoc est frater meus. Vel, demonstrata imagine Cæsaris, diceret : Hoc est Cæsar : Ergo nec de pane, quem discipuli videbant, dici recte potuit ; *Hoc est corpus meum*. Ita Bellar. contra quartam expositionem hujus particulæ *Hoc*, quæ nimirum sumitur pro pane. Amesius 1. : « Quamvis adjective non concordat cum pane, ut antecedente, potest tamen cum consequente corpore bene concordare, ut si quis mortem demonstrans dicat : Hoc est stipendium peccati. Quam convenientiam verborum Christi defendit Vasquez. 3. part. disp. 201, tamquam verissimam, et Pontificiorum causæ maxime conducibilem ». Resp. : Hoc nihil conducere Sacramentariis, patebit paulo post, ubi in concordiam aliquatenus redigentur opiniones Scholasticorum. Amesius 2. : « Nihil magis tritum est in omnibus linguis, quam de re masculini, aut fœminini generis, pronomine absolute uti generis neutrius, ut Zach. I. v. 9. de iisdem equis enuntiat authentica Pontificiorum versio : Quid sunt isti ? aut, quid sunt hæc ? » Resp. : At non potuit Amesius vel unicum exemplum afferre, ubi pronomen demonstrativum *Hoc*, cum re, quæ cernitur, et aperte cognoscitur, concordet. Vana est evasio, qua fatetur « de personis non ita frequenter uti rebus inanimatis usurpari eam particulam ». Cur non vel unicum exemplum de inanimatis produxit e sacro Codice ?

Bellarm. 2. : Cum subjectum non est notum, nisi in universali, efferri debet per nomen universale. Sed cum subjectum notum est audientibus in particulari, non debet efferri per nomen universale, v. g., vident aliqui a longe nescio quid ; sed non discernunt, quid sit ; arbor, an lapis, an homo ; ego autem video esse hominem : quare dicam cæteris ; illud est homo, non autem : ille est homo. At si videant, esse hominem, sed non discernant, quis sit ; Petrus, an Paulus, an quis alius ; non dicam : Illud est Petrus ; sed dicam : Ille est Petrus. Discipuli autem videbant panem, et panem esse ignorabant. Amesius : « Bellarminus ex ore proprio judicabitur : Cum subjectum non est notum, nisi in universali, efferri debet per nomen universale. Sed Sacramentum panis non fuit tum temporis discipulis notum, nisi in universali. Panis enim, cum sit materia tantum Sacramenti, habet sese ut universale, et commune : Efferri igitur debet per nomen universale. Mercenarius, cum denarium videt, denarium esse, non ignorat : quia tamen mercedem suam, quæ, aut quanta sit futura, non videt, recte ipsi dicitur : *Hæc est merces tua*. Sic discipuli panem videntes, panem fuisse non ignorabant : Sed Sacramentum corporis Christi, aut corpus Christi futurum non videbant, nec sciebant. Recte igitur ipsis dicebatur : *Hoc est corpus meum.* » Resp. : Amesius Bellarminum non ex ore proprio, sed ex falsa sua subsumptione inique judicat. In hac enim male supponit Sacramentariam suam hæresim, de qua tota lis est. Hac vero hæresi seclusa, si supponatur vera sententia Catholicorum, aperte falsum est, quod discipulis panem videntibus, et scientibus, sed corpus Christi futurum ignorantibus, potuerit recte dici : *Hoc est Corpus meum* ; uti ut ly *Hoc* significaret panem ; cum nimis falsum sit, panem sit, panem esse corpus Christi.

Bellarm. 3. : Argumentum hoc est robustissimum ex Scriptura. Nam si, *Hoc*, demonstaret panem ; etiam in consecratione vini, *Hic* (sive τοῦτο) demonstraret vinum ; quod quidem Sacramentarii concedunt, sed aperte contra stat Luc. XXII. *vers. 20. ubi* sic ait : τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη ἐν τῷ αἵματί μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον. Id est : *Hic calix novum Testamentum est in sanguine meo, qui pro vobis effunditur*. Ubi dicit Lucas, calicem effundi pro nobis ; non autem vas, aut vinum effusum est pro nobis, sed verus sanguis : Calix igitur non significat calicem vini, sed calicem sanguinis. Ad hoc argumentum non potuit Beza respondere, nisi negando textum Evangelii esse integrum. Nam cum in hunc locum scribit, fatetur ita legi in omnibus libris etiam vetustissimis ; tamen quia destruit hic locus ejus sententiam, audet dicere : locum esse corruptum in omnibus codicibus, aut ex margine irrepsisse in textum. Quod si recipitur, nulla causa est, cur non liceat totam Scripturam negare. Amesius hanc ἀπόδειξιν more suo enervat truncando, omittens omnia, quæ de Bezæ corruptela dicuntur. Ne tamen manus dare videatur tam apertæ veritati, ait 1. « In consecratione vel panis, vel vini, cum illud consecratur, *Hoc* demonstratur, necessario concedendum est, panem, aut vinum per illud *Hoc* demonstrari ». Resp. : Hoc falsum esse patet partim ex dictis, partim ex mox dicendis. 2. Ait : « Lucas non repugnat Matthæo, et Marco : apud quos non calix, sed sanguis dicitur pro nobis effundi ». Resp. : Sic est : Sed neque